

Kvarsebo-Åbacken 1:1

Dikesrensning i anslutning till boplats från stenåldern

Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning

Fornlämning RAÄ 17:1 och RAÄ 29:1
Kvarsebo Åbacken 1:1
Kvarsebo socken
Norrköpings kommun
Östergötland

Ingela Harrysson

Innehåll

Inledning och syfte	3
Fornlämningsmiljö och topografi	3
Metod och genomförande	3
Undersökningsresultat.....	4
Kart- och arkivmaterial	5
Litteratur	5
Tekniska och administrativa uppgifter.....	5
Figurer	6
BILAGOR.....	10
Bilaga 1. Schakttabell.....	10

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2014

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-374-3

Tryck: Just Nu, Västerås 2014.

Inledning och syfte

Med anledning av förfrågan om intrång i fornlämningarna RAÄ 17:1 och RAÄ 29:1 i Kvarsebo sn har Länsstyrelsen i Östergötland fattat beslut om en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning som utfördes av Stiftelsen Kulturmiljövård under juni månad 2014 (figur 1). Undersökningsområdet omfattade en sträcka av ca 300 m. Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att i första hand undvika ingrepp i fornlämningarna Kvarsebo 17:1 och 29:1 (figur 2). Enligt länsstyrelsens anvisningar skulle inga fynd samlas in men ledartefakter skulle fotograferas och dokumenteras. Om kulturlager eller anläggningar påträffades skulle dessa dokumenteras avseende omfattning och karaktär samt om möjligt dateras. Vid en arkeologisk förundersökning som genomfördes av Östergötlands länsmuseum 2003 togs ett flertal provgropar upp, i en av dessa påträffades en mörkfärgning inom RAÄ 29:1 södra del. I övrigt framkom inget av arkeologiskt intresse (Björkhager 2003). Den nu aktuella undersökningen bekostades av staten då det bedömdes som ett mindre arbetsföretag.

Fornlämningsmiljö och topografi

Kolmården och Bråvikens forna strandlinjer är rikt på fornlämningar från flera tidsperioder men framförallt många omfattande stenåldersboplatser. Kvarsebo utmärker sig speciellt med antalet kända boplatser från stenåldern (Carlsson 2011). Inom den för uppdraget aktuella fastigheten fanns sedan tidigare två i FMIS registrerade stenåldersboplatser, RAÄ 17:1 och RAÄ 29:1. RAÄ 17 är registrerad som boplatser med oklar begränsning men med ungefärlig omfattning av ca 6000 m². Enligt uppgift i FMIS har ett 15-tal provgropar tagits upp och då påträffades keramikskärvor samt avslag av kvarts, bergart och diabas. RAÄ 29:1, som är belägen norr om RAÄ 17:1, utgörs av ett ca 23 000 m² boplatsområde. Där har ett 10-tal provgropar tagits upp utan att några fynd eller anläggningar påträffades. Familjen Österberg som idag äger torpet Åbacken har i sin ägo ett flertal stenyxor och fragment av gropkeramiska kärl som de har hittat främst inom den västra delen av fastigheten samt i nederkanten av bäcken inom RAÄ 29.

Det aktuella undersökningsområdet utgjordes av 300 m befintlig väg i sydsluttning ned mot Bråviken. Vägen löper enligt FMIS rakt genom de centrala delarna av RAÄ 29:1 och utmed östra ytterkanten av RAÄ 17:1. Idag omgärdas vägen i nordväst av blockrik skogsmark, i nordöst av hagmark och södra delen utgörs i väster av tomtmark med torpet Åbacken, medan den östra delen utgörs av skog med kraftigt stigande höjddpartier.

Metod och genomförande

Fältarbetet genomfördes i form av schaktövervakning genom rensning av diken längs med befintlig väg. Det innebar att dagens vegetationsnivå med skrapades bort med hjälp av grävmaskin och därefter handrensades valda delar av ytan för att identifiera fynd, lager eller anläggningar. Vid schaktningen för de två vägtrumorna avlägsnades jordlagren skiktvis för att på så sätt kunna identifiera eventuella fynd, lager eller anläggningar. Provsällning med handsåll utfördes vid ett par tillfällen för att undersöka

förekomst av små fyndfraktioner. Berörda sträckor mättes in med GPS och fotograferades.

Undersökningsresultat

Vid dikesrensningen inom RAÄ 29 startade arbetet i den norra delen längs med västra kanten av vägen, dvs. fram till infarten till torpet (figur 3). Här bestod underlaget för diket av humös morän, mycket stenrikt med mestadels rundat åsmaterial. Strax norr om infarten vid nedgrävning för norra trumman (schakt 1), påträffades det tjocka sandlager som enligt FMIS utgör del av boplatsen RAÄ 29. Därifrån fortsätter lagret öster om vägen ut på ägorna för Östanå 1:1. Vid gränsen in mot tomten i schaktväggen för den norra trumman utgjordes stratigrafin av ett humuslager, 0,4 – 0,5 m tjockt som tolkas vara del av den moderna odlingsjorden. Därunder fanns en mycket tydlig lins, ca 0,1 m tjock, av den äldsta vegetationsnivån med underliggande steril sand. Något längre söderut, invid befintlig tvättstuga, slutar sandlagret och övergår i småstenig morän med inslag av sand.

Vid nedgrävning av södra vägtrumman (schakt 2) tolkas stratigrafin främst utgöras av material för en äldre och en yngre vägbank, ca 0,4 m tjock och under detta vidtog en nivå med sotig sand, ca 0,15 m tjock. I den sotiga sanden framkom inga fynd, annat daterbart material eller skärvsten. Det kan dock inte uteslutas att sotlagret innehåller anläggningar och/eller fynd som tillhör boplatsen men som är belägna utanför undersökningsområdet. Området för vägtrumman var för begränsat för att något annat än lagrets tjocklek kunde avgöras.

Inom RAÄ 17 rensades diket utmed östra sidan av vägen där underlaget utgjordes av småstenig morän. Sista tredjedelen övergick i ett ljust gråbrunt sandlager med inslag av grus och förmodas utgöra del av boplatsen RAÄ 17. Längst i söder påträffades 1 bit keramik, ca 4 cm i diameter samt två bitar kvarts (figur 4 och 5). Fynden återdeponerades enligt länsstyrelsens anvisningar.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Uppgifter ur FMIS för RAÄ Kvarsebo 17:1 och 29:1

Litteratur

Björkhager, V. 2003. Kvarsebo – Djupvik, arkeologisk förundersökning: Kvarsebo socken, Norrköpings kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum Rapport 2003:72

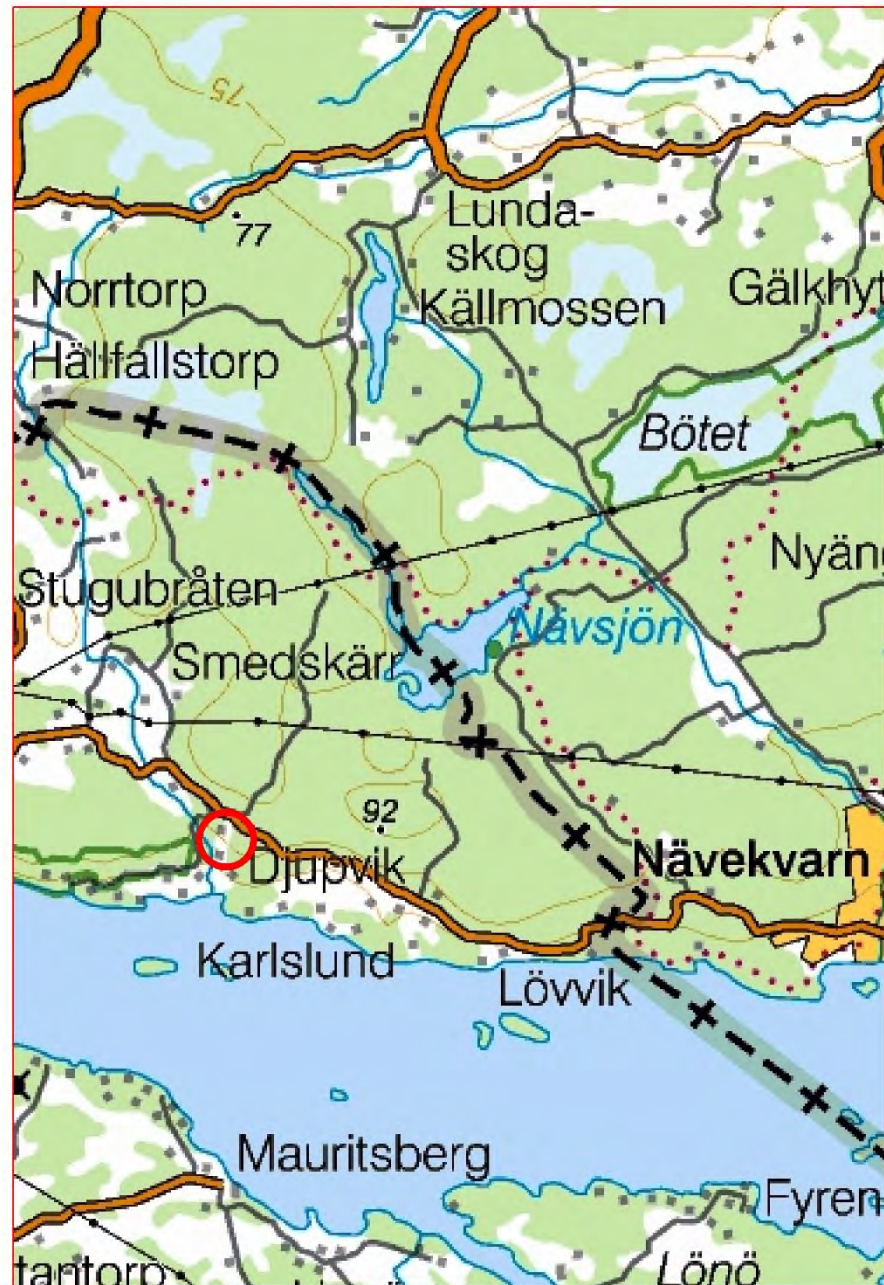
Carlsson, Tom. 2011. En gropkeramisk boplats vid Rasktäppan. RAÄ 85, Kvarsebo socken, Norrköpings kommun, Östergötlands län. UV rapport 2011:25

Tekniska och administrativa uppgifter

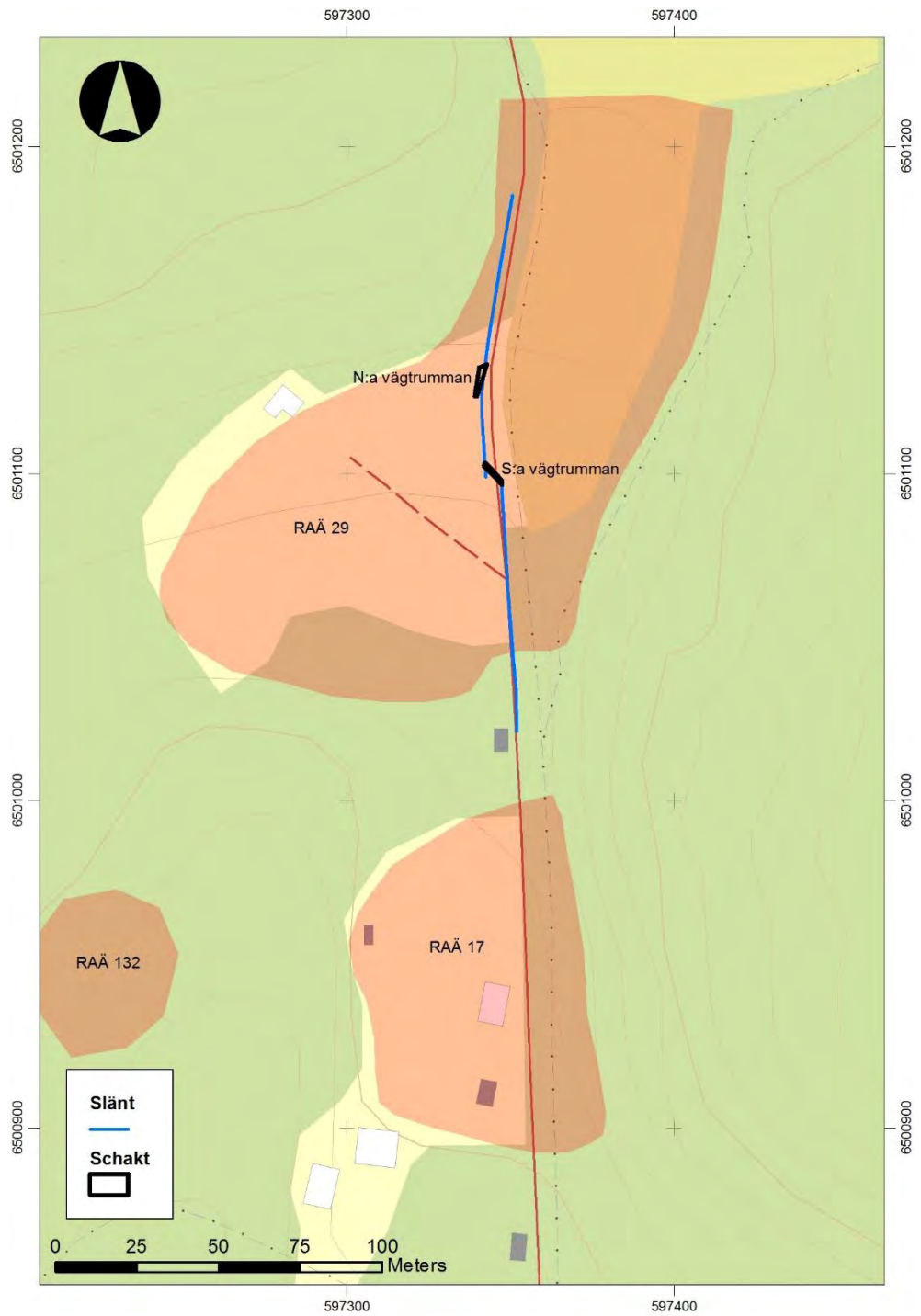
KM projektnr:	14054
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-4061-14. 2014-06-09
Undersökningsperiod:	Juni 2014
Exploateringsyta:	Ca 300 löpmetrar
Personal:	Ingela Harrysson
Belägenhet:	Åbacken 1:1, Kvarsebo socken, Norrköpings kommun, Östergötlands län, Östergötland
Ekonomisk karta:	9H 0a
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Koordinater:	X6501049 Y597356
Höjdsystem:	RH-2000
Inmättningsmetod:	GPS-GNSS
Dokumentationshandlingar:	Digital mätdata och 20 digitala foton (KM14054_1-14054_20) förvaras hos Östergötlands läns museum.
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs.

Figurer

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2006/01407.

Figur 1. Undersökningsplatsens läge, markerat med en röd ring. Utdrag ur digitala översiktskartan. Skala 1:50 000.

Figur 2. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Området för rensning av diken markerat med blått. Skala 1:2000.

*Figur 3. Norra delen av vägsträckningen, innan påbörjat schaktarbete.
Foto från söder (KM14054_1) Ingela Harrysson*

Figur 4 Södra delen av vägsträckningen efter avslutad släntning. Platsen för fynd av keramik och kvarts markerad med pil. Foto från norr. (KM14054_18) Ingela Harrysson

*Figur 5 Keramik, sannolikt del av ett
gropkeramiskt kärl, ca 4 cm i diam samt
två bitar kvarts som påträffades längs med
södra delen av vägsträckningen. Foto
Ingela Harrysson (KM14054_17)*

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Kommentar	Längd, m	Djup, m	Area, m ²	Anmärkning	Anläggningar	Fynd	Underlag
1	Vegetationsnivå, humuslager 0,4 – 0,5 m tjockt, modern odlingsjord, därunder äldre vegetationsnivå.	8	0,7	8	-	-	-	Sand
2	Vegetationsnivå, äldre och yngre vägbank ca 0,4 m tjock, därunder sotig sand ca 0,15 m tjock.	8	0,8	8	Sotigt sand lager sannolikt del av RAÄ 29.	-	-	Sand